

Skutečnost a subjekt

Je chybou chtít napravit tradiční zpředmětňování (které je odhaleno jako konstruování) tím, že vyjdeme od „já“. „Já“ je totiž také „konstrukt“, i když odlišného typu. „Já“ není – a ani nemůže být – ničím „původním“, protože se ustavuje výhradně ve vztahu k „ne-Já“, jímž ovšem není žádný „objekt“ („předmět“), nýbrž jímž je jiné „Já“, tedy „Ty“. To může znít poněkud pochybně, ale je to způsobeno tím, že jsme užili (po vzoru personalistů) právě těchto označení, totiž „Já“ a „Ty“. Tato označení nejsou vhodná pro celou šíři oněch vztahů, o které nám jde (a půjde). To, že nějaké „já“, tj. subjekt (jak je budeme napříště nazývat), vytváří své chápání svého okolí (tedy tzv. věci kolem), ještě zdaleka neznámá, že tyto „věci kolem“ jsou jen jeho výtvozem. Jeho výtvozem je sice nepochybně představa „představující“, tj. vztahující se k tomu, co má představovat, ale toto „představované“ samo už v žádném případě nemůže být interpretováno jako součást nebo složka jeho představování (tj. jako složka jeho aktu představování). Tak jako bylo vážnou chybou se výhradně soustředit na „předmět“ (objekt), a přitom zapomínat na subjekt, který se na ten „objekt“ soustřeďuje, je neméně chybou zůstat jen u subjektu a zcela zapomínat na ony „věci kolem“, na které se subjekt soustřeďuje a které se pokouší pochopit a poznat. Řešení je prostě v tom, že musíme vzít vážně jak skutečnosti, které má každý subjekt kolem sebe, tak i subjekt, kolem něhož ty skutečnosti jsou a který se s nimi dostává do kontaktu a pokouší se je poznat.

Samostatným problémem je ovšem povaha onoho „subjektu“: je skutečný? A pokud je skutečný, náleží ke skutečnosti, kterou má a poznává kolem sebe, anebo k ní nenáleží? To je ovšem jen jedna část problému; druhá spočívá v tom, jak jsme na počátku zpochybnili ten způsob myšlení a poznávání, který zpředmětňuje to, čemu se pokouší porozumět. Co když v té skutečnosti, která ještě nezpředmětněná obklopuje subjekt jako „věci kolem“, jsou ještě jiné takové „subjekty“? A co jiného by tam mohlo být, když ne „objekty“? Buď subjekty – anebo skupiny, případně „hromady“ subjektů – ovšem subjektů třeba nižší, ano i nejnižší úrovně. Co když je ten svět, v kterém žijeme jen obrovským množstvím subjektů nejrůznějších úrovní a (z jejich strany aktivních) vztahů mezi nimi? Pak bude třeba znovu promyslet a revidovat celé naše pojetí „skutečnosti“.

(Písek, 031228-1.)